

KLARIS LISPEKTOR

ŽIVA VODA

Prevela s portuglaskog: Ana Kuzmanović Jovanović

KONTRAST
Beograd, 2023.

Trebalo bi da postoji slika potpuno nezavisna od oblika – objekta – koja kao muzika ništa ne ilustruje, ne pripoveda priču i ne gradi mit. Takva slika se zadovoljava time da prenese neizrecivo kraljevstvo duha, gde se san pretvara u misao, gde se trag pretvara u postojanje.

– Mišel Sejfor

I uz tako duboku radost. To je poput aleluja. Aleluja, vičem ja, aleluja, neka se sjedini s najmračnijim ljudskim urlikom bola zbog rastanka, ali to je vrisak đavolske sreće. Jer niko me više neće uhvatiti. I dalje posedujem sposobnost promišljanja – već sam studirala matematiku koja je ludilo promišljanja – želim da se hranim direktno placentom. Pomalo se plašim: plašim se još uvek da se predam jer je sledeći trenutak nepoznat. Da li ja stvaram sledeći trenutak? Činimo to zajedno s disanjem. Lepršavo, kao toreador u areni.

Kažem ti: pokušavam da uhvatim četvrtu dimenziju trenutka – sad, toliko neuhvatljivog da ga više nema jer je sada postao novi trenutak kojeg više nema. Za svaku stvar postoji trenutak u kojem ona jeste. Želim da ovladam suštinom stvari. Tim trenucima što prolaze zrakom koji dišem: oni u vatrometu nemo pršte kroz prostor. Želim da posedujem atome vremena. I želim da uhvatim sadašnjost koja mi je zbog svoje prirode zabranjena; sadašnjost mi beži, trenutak mi izmiče, trenutak koji sam ja, zauvek u ovome sada. Samo u činu ljubavi – uz čistu, zvezdi nalik apstrakciju sopstvenih osećanja – razume se nepoznanica trenutka koji kristalan, tromo vibrira u zraku, a život je taj neiskazivi trenutak, veći nego sam događaj; u ljubavi, trenutak bezličnog dragulja blista u zraku, čudna telesna slava, materija senzibilisana drhtajem trenutaka – i ono što se oseća je istovremeno tako nematerijalno, i tako objektivno da, kao da se događa izvan tela, treperi u visini, radost, radost je materija vremena i suštinski trenutak. A u samom trenutku počiva njegovo sopstveno *jeste*. Želim da uhvatim svoje *jeste*. Pevam aleluja u zraku, kao što to čini ptica. I moja pesma ne pripada nikome. Ali, nema strasti proživljene u bolu i ljubavi za kojom ne sledi jedno aleluja.

Da li je moja tema trenutak, moja životna tema? Trudim se da budem u toku sa njim, delim se hiljadu puta na onoliko puta koliko ima trenutaka koji prolaze, isprekidana kakva jesam, a trenuci oskudni – posvećena sam samo životu koji će se roditi s vremenom i uz njega porasti; samo u vremenu ima mesta za mene.

Pišem ti cela sva i osećam zadovoljstvo što postojim i zadovoljstvo tobom je apstraktno, kao i trenutak. Takođe, celim telom slikam svoje slike i na platnu fiksiram ono bestelesno; ja, telom uz telo, sama sa sobom. Muzika se ne razumeva; sluša se. Slušaj me stoga, celim svojim telom. Kada me budeš čitao, pitaćeš zašto se ne ograničim na slikanje i izlaganje svojih slika, pošto pišem grubo i bez reda. Sada, naime, osećam potrebu za rečima – i novo mi je to što pišem jer je moja istinska reč sve do sada ostala netaknuta. Reč je moja četvrta dimenzija.

Danas sam završila platno koje ti pomenuh: okrugle linije koje se prožimaju u tankim, crnim tragovima, a ti, koji po navici želiš da znaš razlog – a razlog me ne zanima, uzrok je materija prošlosti – pitaćeš zašto crni i tanki tragovi? To je zbog iste tajne zbog koje sada pišem kao da se obraćam tebi, pišem okruglo, zbrkano i mlako, ali ponekad ledeno poput svežih trenutaka, voda iz potoka što uvek sama od sebe podrhtava. Je li ono što sam na tom platnu naslikala moguće iskazati rečima? Onoliko koliko nema reč može biti sadržana u muzičkom tonu.

Vidim da ti nikada nisam rekla kako slušam muziku – blago oslonim ruku na gramofon da ruka vibrira prenoseći talase kroz celo telo; tako čujem elektricitet vibracije, krajnju suštinu u domenu stvarnosti, i svet podrhtava u mojim rukama.

I eto, shvatam da za sebe želim vibrirajući supstrat reči ponavljane u gregorijanskom pojanju. Svesna sam da ne mogu reći sve što znam, znam samo dok slikam ili izgovaram, slogove slepe od značenja. I ako ovde moram da ti koristim reči, one moraju imati gotovo pa isključivo telesni smisao, borim se sa poslednjom vibracijom. Da bih ti rekla svoju suštinu, sastavljam rečenicu od

reči načinjenih samo od trenutaka-sada. Čitaj, dakle, moju izmišljotinu od čiste vibracije bez drugog smisla, do onog u svakom veselom slogu, čitaj ono što sada sledi: „tokom vekova izgubila sam tajnu Egipta, kada sam se kretala uzduž, popreko i uvis energetskom silom elektrona, protona, neutrona, u opčinjenosti rečju i njenom senkom”. To što sam ti napisala jeste elektronski crtež i nema prošlost ni budućnost; naprosto je sada.

Moram da ti pišem i zato što je tvoje polje polje izgovorenih reči a ne neposrednost mojih slika. Znam da su moje rečenice početničke, pišem sa previše ljubavi prema njima i ta ljubav nadoknađuje nedostatke, ali prevelika ljubav šteti radu. Ovo nije knjiga, jer tako se ne piše. Da li je ovo što pišem jedan jedini vrhunac? Moji dani su jedan jedini vrhunac: živim na ivici.

Dok pišem ne mogu da stvaram kao kad slikam, kada zanatski stvaram bojom. Ali, pokušavam da ti pišem celim telom, tako što ispaljujem strelu koja se zabada u meku i neuralgičnu tačku reči. Moje skriveno telo ti kaže: dinosaurusi, ihtiosaurusi i plesiosaurusi, reči koje imaju samo čujni smisao, no zbog toga ne postaju suva slama, već ostaju vlažna. Ne slikam ideje, slikam najnedodirljivije „zauvek”. Ili „za nikad”, isto je. Pre svega, slikam slike. I pre svega pišem ti teško pisanje. Želim da znam kako mogu rukom da uhvatim reč. Je li reč predmet? A trenutcima cedim sokove iz ploda. Moram da se lišim sebe kako bih dosegla srž i seme života. Trenutak je živo seme.

Tajna harmonija disharmonije: želim ne ono što je stvoreno, već ono što se s mukom još uvek stvara. Moje neuravnotežene reči su luksuz moje tišine. Pišem u akrobatskim i prozračnim piruetama – pišem jer u dubini duše želim da govorim. Mada mi pisanje pruža samo veliku meru ćutanja.

Ako kažem „ja” to je stoga što se ne usuđujem da kažem „ti”, ili „mi” ili „neko”, primorana sam da se ponizno pokažem umanjujući se, ali ja sam ti-si.

Da, želim poslednju reč koja je toliko prva da se već meša sa nedodirljivim delom stvarnosti. Još uvek se plašim da se udaljim od logike jer upadam u ono instinktivno i neposredno, i u budućnost: izmisliti danas jeste moj jedini način da uspostavam budućnost. Od ovog časa je budućnost, i svaki čas je dogovoren čas. Pa ipak, zašto je loše da se udaljim od logike? Borim se sa sirovinama. Nalazim se iza onoga što je iza mišljenja. Uzalud je hteti klasifikovati me: ja jednostavno izmičem ne odlazeći, kategorije me se ne dotiču više. Nalazim se u veoma novom i istinitom stanju, zainteresovanom za samog sebe, tako privlačnom i ličnom da se gotovo ne može naslikati ili napisati. Liči na trenutke koje sam provela sa tobom, kada sam te volela, koje nisam mogla prevazići jer sam uronila do dna trenutka. To je stanje kontakta sa okolnom energijom, i drhtim. Neka vrsta bolne, bolne harmonije. Znam da moj pogled mora biti pogled jednostavne osobe, koja se cela predaje svetu, jednostavna kao bogovi koji samo priznaju opšte dobro i zlo, a ne žele da znaju za dobro upleteno u zlo kao u kosu, za zlo koje je dobro.

Hvatam iznenadne trenutke koji u sebi nose sopstvenu smrt a drugi se rađaju – hvatam trenutke preobraženja koji su stravično lepi u svom sleđu i sapostojanju.

Sada sviće i zora je sačinjena od beličaste izmaglice na pesku plaže. Sve je moje, dakle. Jedva se dotičem hrane, ne želim da se probudim dalje od buđenja dana. Rastem zajedno sa danom, koji rastući ubija u meni neodređenu nadu i tera me da gledam licem u lice moćno sunce. Snažan vetar duva i razbacuje moje papire. Čujem taj urlik vetra, ropac ptice raširenih krila u kosom letu. A ja ovde sebe primoravam na strogoću napetog jezika, primoravam se na nagost belog skeleta oslobođenog telesnih sokova. Ali skelet je oslobođen od života i sve dok živim sva se tresem. Neću uspeti da postignem konačnu nagost. A to ni ne želim, izgleda.

Ovo je život kakvim ga život vidi. Možda nisam u pravu, ali to je ista greška koju čini vena što pulsira. Želim da ti pišem kao

onaj koji uči. Fotografišem svaki trenutak, produbljujem reči kao da slikam ne predmet, već njegovu senku. Ne želim da pitam zašto, uvek se može pitati zašto i uvek ostati bez odgovora: da li ću uspeti da se predam tišini punoj iščekivanja koja sledi nakon pitanja bez odgovora? Mada naslućujem da, na nekom mestu ili u nekom vremenu, postoji veliki odgovor za mene.

A posle ću naučiti kako da slikam i pišem, posle čudnog ali intimnog odgovora. Čuj me, čuj tišinu. Ono što ti govorim nikada nije to što ti govorim, već nešto drugo. Uhvati to što mi izmiče pa ipak živim od toga, na površini sam blistave tame. Trenutak me neosetno nosi drugom i atematska tema se razvija bez plana, ali geometrijskog oblika kao figure koje se smenjuju na kaleidoskopu.

Lagano ulazim u dar koji sam sebi darivala, sjaj rastrgan poslednjom pesmom koja kao da je prva. Lagano ulazim u pisanje onako kao što sam već ušla u slikanje. To je zamršen svet loze, slogova, puzavica, boja i reči – prag na ulazu u pećinu predaka, matericu sveta iz koje ću se roditi.

To što često slikam špilje je stoga što su one moje uranjanje u zemlju, mračne ali zaklonjene svetlošću, a ja, krv prirode – špilje ekstravagantne i opasne, talismani Zemlje, gde se sjedinjuju stalaktiti, fosili i kamenje, i gde životinje bolesne zbog sopstvene zloćudne prirode traže zaštitu. Špilje su moj pakao. Špilja, uvek sanjiva sa svojom izmaglicom, sećanjima ili čežnjom? Strašna, strašna, ezoterična, zelenkasta od mahovine vremena. U tamnoj pećini obešeni svetlucaju miševi sa krstolikim krilima šišmiša. Vidim dlakave crne paukove. Miševi i pacovi preplašeni trče po tlu i po zidovima. Između kamenja škorpion. Rakovi, nalik sebi još od praistorije, preko smrti i rođenja, delovali bi kao opasne beštije da su veličine čoveka. Stare bubašvabe se vuku po polumraku. I sve sam to ja. Sve je otežalo od snova kad slikam špilju ili ti pišem o njoj – izvan nje nailazi topot desetina slobodnih konja koji suvim kopitama gaze tamu, i od trenja kopita oslobađa se radost u iskrama: evo me, mene i špilje, u vremenu od kojeg ćemo istruliti.

Želim da stavim u reči, ali bez ijednog opisa, špilju koju sam pre izvesnog vremena naslikala – i ne znam kako. Samo ponavlja-jući njen slatki užas, pećina strave i čuda, mesto ucveljenih duša, nepredvidiv slaj zla u neplodnoj zemlji.

Zovem špilju po imenu i ona počinje da živi sa svojom mijazmom. Tada se plašim sebe, one koja ume da slika užas, ja, koja sam stvo-renje iz pećine što odzvanja, i gušim se jer sam reč i jer sam odjek.

Ali trenutak-sada je svitac koji se pali i gasi. Sadašnjost je tren-utak u kojem točak automobila pod punim gasom tek ovlaš do-diruje tlo. A deo točka koji ga još uvek nije dotakao dotaći će ga u neposrednosti koja upija sadašnji trenutak i pretvara ga u proš-lost. Ja, živa i svetlucava poput trenutka, palim se i gasim, palim se i gasim. Samo što ono što hvatam u sebi, preneseno sada u pisanje, sadrži očaj reči koje zauzimaju više trenutaka nego treptaj oka. Više nego sam trenutak, želim njegov tok.

Ovo je nova, moja era, i najavljuje me sadašnjosti. Jesam li hra-bra? Za sada jesam; jer dolazim iz duge patnje, dolazim iz pakla ljubavi, ali sada sam te se oslobodila. Dolazim iz daleka, iz teškog tereta predaka. Ja, koja dolazim iz životnog bola. I ne želim ga više. Želim vibracije veselja. Želim Mocartovu nezavisnost. Ali, želim i nedoslednost. Sloboda? Moje je poslednje utočište, prisilila sam se na slobodu i podnosim je ne kao dar, već kao herojski čin: herojski sam slobodna. I želim tok.

Nije prijatno ovo što ti pišem. Ne poveravam se. Radije se pre-tvaram u metal. Nisam tebi a jesam sebi prijatna; moja reč je pra-snula u prostoru dana. Ono što ćeš saznati o meni jeste senka strele koja se zabila u metu. Samo ću uludo ščepati senku koja ne zauzi-ma mesta u prostoru, i jedino što je bitno jeste šiljak. Stvaram nešto čega nema ni u meni ni u tebi – eto moje slobode koja vodi u smrt.

U ovom trenutku već sam u zagrljaju sanjive rasute želje za ču-dima i hiljadama odraza sunca u mlazu vode koja teče po travi u nekom vrtu prepunom zrelih mirisa, vrt i senke koje sam odmah i

sad izmislila i koji su konkretno sredstvo govora u ovom trenutku mog života. Moje stanje je taj vrt sa vodom što teče. Dok ga opisujem, pokušavam da pomešam reči kako bi nastalo vreme. Ono što ti govorim treba pročitati brzo kao kada se čita.

Dan je sada gotov i *odjednom* je ponovo nedelja u neočekivanoj erupciji. Nedelja je dan odjeka – toplih, suvih, i svuda naokolo zujanje pčela i osa, glasovi ptica i ritmično udaranje čekića u daljini – odakle dopiru odjeci nedelje? Ja koja prezirem nedelju jer je šuplja. Ja koja želim najosnovniju od svih stvari jer je izvor rađanja – ja koja težim da pijem vodu na samom izvoru – ja koja sam sve to, moram zbog usuda i tragične sudbine da upoznam i iskusim samo svoje odjeke, jer ne mogu zaista da uhvatim sebe. U preneraženom sam iščekivanju, tresem se, začuđena, leđima okrenuta svetlu, dok tamo negde beži nevina veverica. Biljke, biljke. Dremam na letnjoj žezi dok muve lete oko posude sa šećerom. Šepurenje nedelje bojama i zrela blistavost. Sve sam to naslikala u drugo vreme, druge nedelje. I evo tog platna, ranije devičanskog, sada prekrivenog zrelim bojama. Plave muve svetlucaju pred mojim prozorom otvorenim za vazduh klonule ulice. Dan je nalik zategnutoj i glatkoj koži voćke koja pretrpi malu katastrofu kada je zubi zagrizu i iz nje poteče sok. Strah me je proklete nedelje koja me pretvara u tečnost.

Da bih *se obnovila* i da bih *te obnovila*, vraćam se u svoje stanje vrta i senke, sveže stvarnosti, jedva da postojim i ako postojim, postojim uz delikatnu brigu. Oko senke je toplo od obilnog znoja. Živa sam. Ali osećam da još uvek nisam dosegla svoje krajnje granice, granice sa čim? Bez granica, avantura opasne slobode. Ali rizikujem, živim rizikujući. Puna sam akacija koje se žute ljuljaju, a ja koja sam jedva započela svoj put, započinjem ga uz osećaj tragedije, pogađajući ka kojem se to izgubljenom okeanu kreću koraci mog života. I bolno osvajam budžake u sebi, moja ludila me guše od silne lepote. Ja sam ranije, ja sam skoro, ja sam nikad. I sve sam to stekla kada sam prestala da te volim.

Pišem ti kao skice pre slikanja. Vidim reči. Ono o čemu govorim je nepatvorena sadašnjost, a ova knjiga je ravna linija u prostoru. Uvek je aktuelna, a blenda fotoaparata se otvara i odmah zatvara, zadržavajući u sebi blic. Čak i ako kažem „živela sam” ili „živeću”, to je sadašnjost jer to ja sada izgovaram.

Započela sam ove stranice i sa ciljem da se pripremim za slikanje. Ali sada sam obuzeta ljubavlju prema rečima, i gotovo da sam se oslobodila vlasti boja; osećam sladostrašće u stvaranju ovog što ti govorim. Proživljam ceremoniju inicijacije reči i pokreti su mi religiozni i opipljivi.

Da, ovo je život onakvim kakvim ga život vidi. Ali *najednom* zaboravljam kako da uhvatim ono što se dešava, ne znam kako da uhvatim ono što postoji, osim tako što ću ovde proživeti sve što se pojavi, bez obzira na to šta je: gotovo da sam se oslobodila svojih grešaka. Puštam slobodnog konja da divlje trči. Ja, koja kaskam nervozno i samo me stvarnost ograničava.

A kada se približi smiraj dana, čujem zrikavce i postajem sasvim puna i nerazumljiva. Zatim živim plavičastu zoru koja sviće sa svojim trbuhom punim ptičica – da li ti je jasno šta čovek sve proživi u životu? I sve što mi se dogodi, ja zapišem da bih to sačuvala. Jer želim da osetim u rukama treperavi i živahni nerv sadašnjice i da mi taj nerv odreaguje kao pulsirajuća vena. I neka se *pobuni*, taj nerv života, i neka se zgrči i udara. I neka se raspu safiri, ametisti i smaragdi u tamnoj erotici punog života; jer u mojoj tami konačno treperi veliki topaz, reč koja poseduje sopstvenu svetlost.

Slušam sada neku muziku prašume, gotovo pa samo bubanj i ritam koji dolazi iz kuće jedne komšinice u kojoj drogirana omladina živi sadašnji trenutak. Još samo jedan trenutak duže neprestanog, neprestanog ritma i dogodiće mi se nešto užasno.

Zbog spazma tog ritma – preći ću s one strane života. Kako da ti kažem? Užasan je i preti mi. Osećam da više ne mogu da stanem i plašim se. Pokušavam da zaboravim na strah. Ali, odavno su prestali stvarni udarci; osećam neprestane udarce u sebi.

Čega se moram osloboditi. Ali ne uspevam; moja druga strana me zove. Koraci koje čujem su moji.

Kao da iz dubine zemlje čupam čvornovato korenje ogromnog drveta, tako ti pišem, a to korenje kao da su snažni pipci poput krupnih golih tela jakih žena uvijenih u zmije i pohotne žudnje ispunjenja, a sve to liči na molitve Crne mise, i otegnuto moljenje za amin: jer ono što je loše nije zaštićeno i potrebna mu je Božja saglasnost; eto stvorenja.

Jesam li to neosetno prešla na drugu stranu? Druga strana je pulsirajući pakleni život. Ali, moj užas se preobražava; tada se predajem teškom životu celom u simbolima teškim kao zrelo voće. Biram pogrešne sličnosti koje me uvlače u svoju mrežu. Tračak sećanja na moj zdrav razum iz prošlosti drži me i dalje na ivici ove strane. Pomozi mi jer mi se nešto približava i smeje. Brzo, spasi me.

Ali niko mi ne može pružiti ruku da izađem: moram da koristim ogromnu snagu – i u košmaru na kraju iznenadnim trzajem padam potrbuške s ove strane. Ostajem da ležim na hrapavom podu, iscrpljena, srce mi i dalje lupa kao ludo, dahćem u naletima. Jesam li na sigurnom? Brišem mokro čelo. Polako se uspravljaj, pokušavam da napravim prve korake ovog slabašnog oporavka. Uspevam da se dovedem u ravnotežu.

Ne, sve se to ne događa u stvarnosti već u domenu – umetnosti? Da, u domenu varke, pomoću koje nastaje jedna veoma delikatna stvarnost u meni: preobražaj mi se dogodio.

Ali druga strana, od koje sam jedva pobegla, postala je sveta i nikome ne pričam o svojoj tajni. Čini mi se da sam u snu s druge strane položila zakletvu, pakt u krvi. Niko neće znati ništa; ono što znam je toliko neuhvatljivo i gotovo nepostojeće da ostaje između mene i mene.

Jesam li jedna od slabih? Da li me je tako slabu obuzeo nepredikidan i lud ritam? Kad bih bila čvrsta i jaka, da li bih uopšte i čula ritam? Nemam odgovor: jesam. To je sve što mi je doneo život. Ali šta ja to jesam? Odgovor je samo: jesam. Mada povremeno

vrisnem: ne želim više da budem ja!! Ipak, čvrsto se držim sebe i neminovno se formira struktura života.

Ko god želi neka me prati; put je dug, bolan ali proživljen. Jer sada ti govorim ozbiljno: ne šalim se rečima. Ovaploćujem se u požudnim i nerazumljivim frazama koje se uvijaju iza reči. A iz sudara rečenica lagano se izdiže tišina.

Dakle, pisanje je karakteristika onoga ko koristi reč kao mamac; reč koja peca ono što nije reč. Kada ta ne-reč – šta god da je između linija – zagriže mamac, nešto je napisano. Jednom kada se upeca ono između linija, može se mirne duše odbaciti reč. Ali, tu prestaje analogija: ne-reč, zagrizavši mamac, proguta ga. Ono što vas tada spasava je da pišete opušteno.

Ne želim da doživim užasno ograničenje nekog ko živi samo ono što može imati smisla. Ja ne: želim izmišljenu istinu.

Šta ću ti reći? Reći ću ti trenutke. Prevazilazim svoje granice i samo tada postojim, i to *grozničavo*. Veoma sam grozničava: hoću li jednoga dana uspeti da prestanem da živim? Teško meni, koja toliko umirem. Nastavljam krivudavim putem korenja koje izbija iz zemlje, moj dar je strast, na lomači suvog debla uvijam se oko plamena. Trajanju mog postojanja pridajem skriveno značenje koje me prevazilazi. Ja sam sveobuhvatno biće; sjedinjujem u sebi prošlo, sadašnje i buduće vreme, vreme koje pulsira u otkucanjima časovnika.

Da bih sebe protumačila i formulisala, neophodni su mi novi znaci i nove artikulacije u oblicima, koji se nalaze s ove i s one strane moje ljudske istorije. Preobražavam stvarnost i tada me druga stvarnost, snena i somnabulna, stvara. A ja se cela kotrljam i dok se kotrljam po podu, sakupljam lišće, ja, anonimno delo anonimne stvarnosti koje je moguće opravdati samo dok sam živa. A zatim? Zatim će sve što sam proživela pripadati sirotom, nevažnom biću.

No, za sada sam u sred nečega što više i buja. I što je nežno poput sasvim nedodirljive stvarnosti. Za sada je vreme ono koliko traje jedna misao.

Toliko je čist taj kontakt sa nevidljivim jezgrom stvarnosti.

Znam šta radim ovde: brojim trenutke koji kaplju natopljeni krvlju.

Znam šta radim ovde; improvizujem. Ali šta je tu loše? Improvizujem, kao što u džezu improvizuju muziku, furiozni džez, improvizujem pred publikom.

Tako je neobično to što sam boje zamenila za tu čudnu stvar – reč. Reči; pažljivo se krećem među njima, jer mogu postati preteće; mogu imati slobodu da napišem sledeće: „Hodočasnici, trgovci i pastiri usmerili su svoje karavane prema Tibetu a putevi su bili teški i prastari”. Tom rečenicom učinila sam da nastane scena, kao u blicu foto-aparata.

Šta kaže taj improvizovani džez? Kaže ruke isprepletene oko nogu i uzdignut plamen i ja pasivna poput mesa koje proždire oštar kukasti kljun orla koji prekida svoj slepi let. Iskazujem sebi i tebi svoje najskrivene želje i uspevam da od reči stvorim orgiju zbrkane lepote. Drhtim od zadovoljstva zbog ove novine, da koristim reči koje čine gustu šumu! Borim se da osvojim još dublje svoju slobodu osećanja i misli, bez ikakve konkretne koristi; sama sam, ja i moja sloboda. Ogromna je sloboda koja može sablazniti divljaka, ali znam da tebe ne sablažnjava punoća koju postižem i koja ne poznaje vidljive granice. Ova moja sposobnost da živim ono što je okruglo i široko – okružujem se biljkama me-sožderkama i legendarnim stvorenjima, sve okupano prigušenim i nastranim svetlom mitskog seksa. Napredujem intuitivno i ne tražeći ideju; ja sam organska. I ne kopam po svojim motivima. Uranjam u gotovo bolnu snažnu radost – da bih se ulepšala, u kosi mi rastu lišće i grane.

Ne znam o čemu pišem: nerazumljiva sam samoj sebi. Samo sam na početku imala lunarnu i lucidnu viziju, i tada sam uhvatila za sebe trenutak pre nego što umre i nastavi da umire. Ovo što ti prenosim nije poruka ideja, već instinktivna požuda za onim što je skriveno u prirodi i što naslućujem. A ovo je praznik reči. Pišem znacima koji su više pokret nego glas. Sve sam se to navikla da

slikam baveći se intimnom prirodom stvari. Ali sada je kucnuo čas da prestanem sa slikanjem kako bih *se obnovila*, obnavljam se u ovim linijama. Imam glas. Kao što se prepuštam linijama svog crteža, tako živim ovaj život bez plana. Svet nema vidljivog reda a ja samo redovno dišem. Puštam sebe da se dogodim.

Nalazim se u velikim noćnim snovima: jer, trenutak-sada je noć. I pevam prolasku vremena; još uvek sam kraljica Medejaca i Persijanaca i sopstvena sam spora evolucija, koja se poput pokretnog mosta probija kroz budućnost čije mlečne magle već danas udišem. Moja aura je misterija života. Nadilazim se tako što odbacujem sebe i tada postajem svet: sledim glas sveta, i ja sama najednom zadobijam jedinstveni glas.

Svet; klupko zamršenih telegrafskih žica. I svetlost, mada tamna: ja takva stojim pred svetom.

Opasna ravnoteža, ova moja, opasnost od smrti duše. Današnja noć me gleda tromo, patinasto i smolasto. Želim unutar ove noći koja je duža od života, želim, unutar ove noći, sirov i krvav život, prepun pljuvačke. Želim ovu reč: raskoš, raskoš je plod u svojim sokovima, plod bez tuge. Želim velike razdaljine. Moja divlja intuicija o meni samoj. Ali moja suština je uvek sakrivena. Ja sam posredna. I kada želim da se objasnim, izgubim vlažnu intimu.

Koje boje je kosmički beskraj? Boje zraka je. Mi – pred skandalom smrti.

Čuj samo površno ovo što govorim i iz nedostatka smisla rodiće se smisao kao što se iz mene neobjašnjivo rađa uzvišen i lak život. Gusta prašuma reči obavija svom težinom ono što osećam i proživljavam, i preobražava sve što jesam u nešto moje što ostaje van mene. Priroda obavija sve; ona me celu prekriva i seksualno je živa, tek toliko: živa. I ja sam okrutno živa – i ližem svoju njušku kao tigar kad poždere jelena.

Pišem ti u samoj srži trenutka. Razvijam se samo u trenutnosti. Govorim danas – ne juče, niti sutra – već danas i tačno u ovom prolaznom trenutku. Moja malena i uokvirena sloboda